

Leids afval bron van archeologische ontdekkingen

Tijdens het ingraven van ondergrondse containers in de Leidse binnenstad werden archeologen verrast. De opgravingen bleken soms niets waard, maar op andere plekken bleken ze juist spectaculairder dan verwacht.

door IJsbrand Terpstra

Dat afval een Leids probleem is, is geen nieuws. Het probleem speelt echter al speelt sinds de vijftiende eeuw, vertelt historicus Cor Smit: “Destijds werden er al ondergrondse afvalputten aangelegd in Leiden, bijvoorbeeld op de Oude Vismarkt. Op die manier kon het slachtafval van de markt goed worden afgevoerd.” Juist dat oude afval speelt nu een belangrijke rol in het archeologisch onderzoeksproject *Oud Vuil*. Op de locaties van nieuwe ondergrondse afvalcontainers hebben archeologen spectaculaire vondsten gedaan.

Voor Leidenaren was het een zeer bekend probleem. Rond de ophaaldagen lagen de vuilniszakken in bergen op straat en zwermde de meeuwen eromheen. “Hier op de hoek lag altijd een grote berg afval, de meeuwen trokken alles open. En rommel trekt rommel aan, waardoor het nóg smeriger werd.” Ben Füss (70) is blij dat er op de hoek van de Papengracht en de Langebrug eindelijk ondergrondse containers zijn geplaatst: “We zaten er met smart op te wachten!”

In vrijwel de gehele binnenstad zijn het afgelopen half jaar zulke ondergrondse afvalcontainers ingegraven. Voor archeologen een unieke kans om op een groot aantal locaties onderzoek te doen. Het Leidse archeologisch adviesbureau RAAP was er van begin af aan bij betrokken. “We hebben op alle locaties proefboringen verricht”, vertelt projectleider Karin Wink van RAAP. “Uiteindelijk is besloten om op 26 locaties daadwerkelijk archeologisch onderzoek te gaan doen tijdens de graafwerkzaamheden.”

Het onderzoek heeft het plaatsen van de containers enigszins vertraagd, maar volgens wethouder Robert Strijk (Cultuur) was dat van ondergeschikt belang. “Het gebeurt maar zelden dat archeologen tot op drie meter diep onderzoek kunnen doen. Daarnaast lag de straat toch al open en het onderzoek leverde niet meer dan een dagdeel vertraging op. In combinatie met de ruimtelijke spreiding van de containers

vormde dit een unieke kans om de oudste lagen van de stad te bereiken.”

Van al het graafwerk zijn de eerste resultaten inmiddels bekend. Op sommige locaties werden spectaculaire vondsten verwacht, maar pakte dat uiteindelijk anders uit. “In de haven gingen we op zoek naar de oude Zijlpoort, maar op drie meter diepte vonden we een autoband die het beeld helaas verstoort”, vertelt Karin Wink. Maar gelukkig waren er ook onverwachte meevallers, bijvoorbeeld doordat de locatie van een container op het laatste moment veranderde. Wink: “Op die manier vonden we op het Levendaal bijvoorbeeld twee fasen van de zeventiende-eeuwse stadsuitbreidingen, dat was erg interessant!”

Een aantal vondsten werd van tevoren al verwacht, maar is daardoor niet minder bijzonder. Op de Kaasmarkt troffen archeologen bijvoorbeeld een versterking van de Rijnsoever aan, geheel opgebouwd uit vroegmodern afval. “Afval werd vroeger overal voor gebruikt, bijvoorbeeld om het water terug te dringen. Wat we in dat afval vinden, zegt veel over vroeger. Zo hebben we stukjes leer gevonden, die iets kunnen zeggen over het soort arbeid dat werd verricht in de omgeving.” Karin Wink glimlacht en beseft dat dit oude afval juist in een toekomstige afvalcontainer werd gevonden.

Binnenstadbewoners waren vaak getuige van de vondsten. Soms als toevallige passant, maar zo nu en dan ook op uitnodiging van de archeologen. Karin Wink: “Via de media liet de gemeente weten waar we gingen graven en dat de stadsarcheoloog aanwezig zou zijn. Op die manier konden we het publiek bij ons onderzoek betrekken.” Kinderen konden op de Garenmarkt zelfs helpen met het zeven van de opgegraven grond.

Voor wethouder Strijk is dat openbare karakter belangrijk: “We wilden de inwoners graag informeren over de ontdekkingen, vaak voelen zij zich verbonden met de geschiedenis van de stad. Daarnaast was dit een goede

gelegenheid om de komst van de ondergrondse containers positief onder de aandacht te brengen.”

De uitkomsten van het onderzoek zijn volgens historicus Smit van belang voor kennis over de vroege geschiedenis van Leiden. “Van vóór 1220, toen Leiden stadsrechten kreeg, is er eigenlijk heel weinig bekend. Voor kennis over die tijd zijn we afhankelijk van archeologische vondsten, zoals bijvoorbeeld op de Papengracht.” Op die plek ontdekten archeologen een dikke kloostermuur uit de dertiende eeuw. “Door de vondst van die muur weten we nu precies wat de grens van dit klooster was. Daarmee kunnen we oude stadskarten aanvullen en beter begrijpen”, aldus een enthousiaste Smit.

Ook Ben Füss vindt de gevonden kloostermuur op de Papengracht erg interessant: “Ik ben geïnteresseerd in de Leidse

geschiedenis. Dat er zo'n vondst in mijn straat wordt gedaan maakt het extra leuk.” Twee studentes die even later een met afval volgestapelde winkelwagen komen legen in de container delen het enthousiasme over de vondst daarentegen niet direct: “Leuk dat ik nu weet dat er hier vroeger een klooster was, maar daar wordt het wegbrengen van het afval niet echt leuker van”, lacht Nadia van Silfhout (19).

Voordat alle onderzoeksresultaten gepresenteerd kunnen worden, staan er de komende maanden nog enkele locaties op de planning. Voor Karin Wink zijn de containers rond de Pieterskerk het interessant: “Op de Pieterskerkgracht verwachten we bijvoorbeeld nieuwe informatie te vinden over het oudste stadsdeel van Leiden en over de bewoning van voordat de stad überhaupt bestond. Dat wordt hopelijk een archeologisch rijke locatie!”